

Warszawa, dnia 20 grudnia 2024 roku
PIIT/1102/24

Pani dr Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Ministro,

Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji (PIIT) wyraża zaniepokojenie przebiegiem przygotowania przez administrację rządową projektu "Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami" oraz sposobem przeprowadzenia naboru (FERS.03.05-IP.06-001/24) do tego projektu.

W ocenie PIIT, już w momencie przedstawienia w 2016 r. Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przez Polski Związek Głuchych propozycji, które pozwoliły na realizację projektu nr POWR.02.06.00-00-0065/19 w odniesieniu do elementu tego projektu pod nazwą "Centrum Komunikacji" pojawiło się widoczne ryzyko interwencji państwa w istniejący rynek tłumaczenia PJM (Polskiego Języka Migowego) online w postaci pomocy publicznej, niezgodnej z art. 107 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Ze środków publicznych finansowane były działania jednego prywatnego podmiotu rynkowego, działającego w formie prawnej stowarzyszenia, posiadającego także udziały w spółkach prawa handlowego.

Na koniec wspomnianego wyżej projektu jego wykonawca (PZG) przedstawił projekt zmiany ustawy o polskim języku migowym oraz rozporządzenia do tej ustawy. Zakłada on ustanowienie faktycznego monopolu tłumaczenia języka migowego (online oraz w bezpośrednim kontakcie) na rzecz prywatnego stowarzyszenia. MPRIIPS zaakceptowało to podejście (finalnie rozliczyło projekt). Warunkiem naboru do kolejnego projektu było więc cyt. *"rozwinięcie działań prowadzonych w ramach projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER)*. Było to spójne, z wypracowanym w latach 2016-2021, Szczegółowym Opisem Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego Działania FERS.03.05 "Lepsza komunikacja dla osób z niepełnosprawnościami - utworzenie Centrum Komunikacji" (pierwsza wersja SZOP.FERS.001 na kwotę 56 mln euro). W tych warunkach uchwalenie w dniu 5 czerwca 2024 r. przez Komitet Monitorujący FERS fizyki projektu było jedynie formalnością.

W pierwszym naborze, obok PZG, został wybrany na partnera z maksymalną liczbą punktów także inny prywatny podmiot (Migam S.A.), dysponujący większym doświadczeniem na rynku tłumaczeń online PJM. Migam S.A. zobowiązało się do uruchomienia zautomatyzowanego systemu tłumaczenia PJM oraz przekazania praw autorskich do niego na rzecz Skarbu Państwa. Autorski system AI opiera się na własnym, fundamentalnym modelu GenAI migam.ai. Model oraz rynkowa strategia wprowadzenia go na rynki światowe zostały ocenione na maksymalną ilość punktów w 2023 r. przez EIC (European

Innovation Council). Jeden punkt został odjęty przez jednego z oceniających, który ocenił jako nieprawidłowe uznanie za niskie ryzyko rozpadnięcia się zespołu. Model został w 2024 zweryfikowany przez Uniwersytet Stanford, który zaproponował współpracę celem dalszego, wspólnego doskonalenia jego wersji ASL (American Sign Language). Urząd Prezydenta Francji zakwalifikował projekt jako jeden z 35 projektów AI z całego świata, do prezentacji podczas szczytu AI szefów państw i rządów w lutym 2025 roku w Paryżu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej unieważnił I nabór. W II pozostało już tylko prywatne stowarzyszenie (w I naborze także miało być partnerem w projekcie, choć w poza innowacyjnej części projektu dot. AI). Należy zauważyć, że kryteria II naboru, poza wykreśleniem jednego, nie zmieniły się.

Zwracamy również uwagę, że kluczowe kryteria związane z cyberbezpieczeństwem i przetwarzaniem danych prawnie chronionych, w tym osobowych oraz sytuacja ekonomiczna partnera projektu (w tym nie pozostawanie w stanie likwidacji lub upadłości) nie zostały zweryfikowane w praktyce w trakcie wyboru partnerów.

Szybki rozwój systemów AI dla języków migowych, spadek jednostkowych kosztów takiego tłumaczenia, a przede wszystkim dostępność takiego tłumaczenia 24/365 to nie tylko szansa na normalne życie dla Głuchych. Tłumaczenie przez osoby fizyczne będzie nadal wykorzystywane, ale w szczególnych sytuacjach. Oznacza to m.in., że zaprojektowane na obecny standard tłumaczenia online Centrum Komunikacji (obecnie finansowane ze środków unijnych) będzie musiało być - zgodnie z zasadą trwałości - finansowane przez następne 5 lat, od 2027 roku, ze środków polskiego budżetu.

Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji zwraca się z uprzejmą prośbą o poinformowanie jej:

1. z czego wynikała rezygnacja z procedury udzielania zamówień publicznych, pozwalającej na wyłonienie kandydata zdolnego do świadczenia usług po najniższym koszcie dla społeczności, w projekcie przekraczającym 50 mln euro? W warunkach rynku wyznaczonego m.in. przepisami ustaw z 2011 r. o polskim języku migowym, z 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, z 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności przez podmioty gospodarcze wydawałby się to jedyny racjonalny (i zgodny z prawem) wybór. Czy wyłonienie wykonawcy w trybie projektu pozakonkursowego, wg kryteriów naboru, które pomijają zwyczajowo stosowane w uzp (np. bezpieczeństwo przetwarzania danych, wymagalny poziom świadczenia usługi - SLA, etc.) zabezpiecza interes państwa i podatnika?;
2. czy umieszczenie w nazwie prywatnego podmiotu wyrazu "Polski" jest wystarczającą przesłanką do zaniechania badania przekroczenia limitów pomocy de minimis 500 000 EUR w ciągu 3 lat dla usług w ogólnym interesie gospodarczym lub przekroczenia limitu kwotowego z rozporządzenia Komisji Rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1407/2013 (200 000 EUR dla jednego podmiotu w okresie 3 lat podatkowych), z uwzględnieniem różnych źródeł pomocy publicznej w ramach jednego działu administracji rządowej "zabezpieczenie społeczne"?
3. czy w odniesieniu do usługi "Centrum Komunikacji" zostały spełnione cztery, kumulatywne warunki wynikające z orzeczenia Altmark (C-280/00) Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, doprecyzowane w Decyzji Komisji z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych. Należy tu mieć na względzie, że żaden akt powszechnie obowiązującego w Polsce prawa nie określa usługi tłumaczenia języków migowych dla osób Głuchych, jako usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym lub

jako zadania publicznego państwa. Finansowanie projektu ze środków unijnych nie zwalnia z przestrzegania przepisów o pomocy publicznej;

4. czy pomimo przepisów unijnych aktów prawa regulujących fundusze europejskie (w tym FERS), przewidujących wspieranie innowacji, polska praktyka wykorzystywania środków unijnych przez administrację rządową ma polegać na eliminowaniu innowacyjnych firm i przełomowych technologii z unijnych projektów?

Opisana sytuacja budzi zaniepokojenie PIIT w kontekście pomocy publicznej, kilku lat preferencyjnego traktowania jednego z prywatnych podmiotów rynkowych, zaangażowania państwa we wsparcie innowacyjności oraz ryzyka nieprawidłowego wydatkowania środków publicznych pochodzących z ogólnego budżetu Unii Europejskiej.

Łączę wyrazy Szacunku,

Andrzej Dulka

Prezes PIIT

Do wiadomości:

1. Pan Minister Andrzej Domański – Ministerstwo Finansów
2. Pan Minister Jan Grabiec Minister - członek Rady Ministrów, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
3. Pani Minister Katarzyna Pełczyńska - Nałęcz - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
4. Pan Prezes Marian Banaś – Najwyższa Izba Kontroli